

Dames en heren,

Vandaag is het 69 jaar geleden dat het keizerrijk Japan zich overgaf aan de geallieerden. Op die 15de augustus kwam er een einde aan de Tweede Wereldoorlog.

We staan stil bij de verschrikkingen in Nederlands-Indië. We herdenken de mensen die het niet hebben overleefd en we leven mee met diegenen die daardoor zijn getekend, hun hele leven lang.

Herdenken maakt herinneringen los, herinneringen aan de verschrikkelijke kampen, aan het onmenselijke werk aan de Birmaspoorlijn, aan de traumatische periode direct na de 15^e augustus.

Herinneringen duiken op, op onbewaakte ogenblikken, en ze gaan nooit meer weg. Momenten van verschrikking, momenten van kwetsbaarheid.

Het zijn herinneringen die we liever vergeten waren.

Jarenlang kon er niet over gesproken worden. Jarenlang was er geen gehoor voor de verhalen van mensen die de kampen hebben overleefd, voor de slachtoffers van het oorlogsgeweld aan de andere kant van de wereld. Jarenlang was de buitenwereld doof voor uw verhalen.

Willem Wilmink beschreef het in een klein gedichtje als volgt:

Als je weer eens hebt gedacht
aan de Gordel van Smaragd,
hou die zachtheid dan maar voor jezelf alleen.
Niemand vindt het interessant:
er ontstaat een glazen wand
tussen jou en al die mensen om je heen.

Willem Wilmink spreekt over de glazen wand, en die is er lang geweest. Een meters dikke glazen wand. Pas in 1970 was er de eerste officiële herdenking van de 15de augustus. De tweede officiële herdenking pas in 1980.

Voor mensen die de oorlog in Indië hebben meegemaakt is het verwerken van die periode extra moeilijk. Hun traumatische ervaringen hebben twee kanten.

Die van de Japanners, de veroorzakers van onderdrukking en terreur.

Maar ook die van de Nederlanders, die de Indische oorlogservaringen zo lang hebben genegeerd.

Nederland heeft er lang over gedaan om het verdriet van de Indische landgenoten aandacht te geven. Veel leed is veroorzaakt door pijnlijke debatten over financiële kwesties, waarbij er onvoldoende beseft werd hoe kwetsend die waren.

Jarenlang konden de slachtoffers niet anders dan zwijgen omdat er niemand luisterde.

Maar we merken dat de tijd is veranderd. Het vraagstuk van vrede is terug in het hart van de tijd. Jongeren van nu willen vrede en zijn op zoek naar de waarheid.

Daarom is het zo belangrijk dat u spreekt over uw herinneringen. Vertel ze. Publiceer ze of schrijf ze op voor uzelf, opdat ze niet verloren gaan.

Ik realiseer mij heel goed dat de geschiedschrijving van de overgang van voormalig Nederlands-Indië naar Indonesië een beladen onderwerp is.

Een onderwerp waarbij gevoel en verstand om voorrang strijden. U heeft een hechte band met dat land, een band die nooit ophoudt te bestaan. Indonesië is voor u nooit een buitenland. Het zit altijd diep in uw hart.

De geschiedenis van dat land is zo nauw verbonden met uw eigen herinneringen. En met het verdriet vanwege de dood van geliefden.

Bij de recente vliegtuigramp in de Oekraïne kwamen drie Australische kinderen om, een broertje en twee zusjes, samen met hun opa. De reactie van de ouders blijft steeds in mijn hoofd rondzingen. Omdat het zo hartverscheurend is.

Zij schreven: "Alle haat in de wereld is zwakker dan onze liefde voor onze kinderen. Alle haat in de wereld is zwakker dan de liefde voor opa Nick. Alle haat in de wereld is zwakker

dan onze liefde voor elkaar. Dat is een ontdekking die ons enige troost biedt.”

Liefde overwint alles. De liefdevolle aandacht van de mensen om ons heen.

Daarom zijn we hier bij elkaar. Om emoties te delen en er zo voor te zorgen dat al die persoonlijke herinneringen zich bundelen in een collectief geheugen.

Herdenken is ontmoeten.

Die ontmoeting helpt ons de weg in te slaan naar vergeving en verzoening.

Ik denk dan aan de woorden van Ingrid Bétancourt. Zes jaar was zij, in de jungle van Colombia, gevangene van de terreurbeweging Farc. Ze heeft daar, zoals ze zelf zei, het beest in de mens gezien, de wreedheid waartoe mensen in staat zijn.

En toch zei ze in dat interview: "ik wil proberen te vergeven, te verzoenen. Wat ik daarvoor moet doen, is eerst vergeten – om rust te krijgen in mijn ziel.

Daarna zal ik de herinneringen weer terug moeten halen – als ze zijn gefilterd door de tijd, zodat ik ze nooit hoeft te vertellen met de pijn die ik nu voel."

Wie vreselijke dingen heeft meegemaakt, zal nooit vergeten. Maar zoeken naar verzoening kan rust brengen in de ziel.

We weten hoe kwetsbaar de vrede is, hoe weerloos. En we beseffen des te meer dat die vrede met de grootste zorg moet worden omgeven. Zodat wij niet vergeten. Zodat we de herinnering levend houden.